

شناسایی و رتبه بندی عوامل اثرگذار بر توسعه پایدار فرهنگ محیط زیست در ورزش

الهام کاویانی^{۱*}

eli.kaveani@gmail.com

نسرین چوبکار^۲

ولی ناصری پلنگرد^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۹/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۸/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: از نقش بسیار مهم ورزش و نمادهای آن می توان برای ارتقا آگاهی های زیست محیطی، بهبود عملکردها و فعالیت های روزانه میلیون ها نفر از مردم بهره جست. ورزش و محیط زیست با یکدیگر در ارتباط تنگاتنگی هستند و از ورزش به عنوان ابزاری در جهت دستیابی به اصول توسعه پایدار نام برده می شود. هدف پژوهش حاضر شناسایی و رتبه بندی عوامل اثرگذار بر توسعه پایدار فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کرمانشاه بود.

روش بررسی: جامعه آماری، در بخش کیفی ۱۰ نفر از اساتید مدیریت ورزشی و خبرگان آشنا به موضوع و در بخش کمی کلیه ورزشکاران استان کرمانشاه بودند. در بخش کیفی از روش نمونه گیری هدفمند استفاده شد و نمونه بخش کمی با استفاده از جدول مورگان ۳۸۴ نفر انتخاب گردید. از پرسشنامه محقق ساخته بامطالعه مبانی نظری، مصاحبه نیمه هدایت شده با اساتید مدیریت ورزشی و خبرگان در یک فرایند اکتشافی تنظیم و با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی، ۲۸ گویه در قالب شش عامل آموزشی، پژوهشی، ساختاری، مدیریتی، فرهنگی و پژوهشی طبقه بندی شدند.

یافته ها: نتایج پژوهش نشان داد که پرسشنامه حاضر ابزار مناسبی برای سنجش توسعه پایدار فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کرمانشاه می باشد. همچنین، اولویت بندی عوامل پژوهش نشان داد که عوامل ساختاری دارای اولویت اول و عوامل پژوهشی دارای اولویت آخر بود.

بحث و نتیجه گیری: نتیجه گیری می شود که مدل پژوهش و اولویت عوامل آن جهت سیاست گذاری در حوزه توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش باید مورد توجه بیشتر قرار گیرد. نکته قابل توجه این است که برای اینکه یک آموزه به صورت فرهنگی درآید، باید در یک فرآیند مستمر و پایدار نهادینه شود.

واژه های کلیدی: فرهنگ، محیط زیست، ورزش، کرمانشاه.

۱- استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران. * (مسئول مکاتبات)

۲- دانشیار، گروه منابع طبیعی و محیط زیست، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

۳- مربی، دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه فرهنگیان، ایلام، ایران.

Identifying and ranking factors influencing the sustainable development of environmental culture in sports

Elham Kaviani ^{1*}

eli.kaveani@gmail.com

Nasrin Choobkar ²

Vali Naseri Planengard³

Admission Date: December 14, 2022

Date Received: November 16, 2022

Abstract

Background & Objective: The very important role of sports and its symbols can be used to promote environmental awareness, improve daily functions and activities of millions of people. Sports and the environment are closely related to each other and sports are mentioned as a tool to achieve the principles of sustainable development. The aim of the research was to provide a model of factors influencing the development of environmental culture in sports in Kermanshah province.

Material and Methodology: The statistical community included 10 sports management professors and experts familiar with the subject in the qualitative section and all the athletes of Kermanshah province in the quantitative section. In the qualitative part, the purposeful sampling method was used, and the sample of the quantitative part was selected using Morgan's table of 384 people. From the questionnaire created by the researcher by studying the theoretical foundations, semi-guided interviews with sports management professors and experts in an exploratory process and using the exploratory factor analysis method, 28 items in the form of six educational, research, structural, managerial, cultural, and research factors. And provincial solutions were classified.

Findings: The results of the research showed that the current questionnaire is a suitable tool for measuring the development of environmental culture in sports in Kermanshah province. Also, the final model of the research showed that the structural factors had the first priority from the respondents' point of view and the provincial solutions had the last priority.

Discussion and Conclusion: It is concluded that the research model and the priority of its factors for policy making in the field of environmental culture development in sports should be taken into consideration.

Keywords: culture, environment, sports, Kermanshah.

1- Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran. * (Corresponding Author)

2- Associate Professor, Department of Natural Resources and Environment, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

3- Instructor, Sports Management, Farhangian University, Ilam, Iran.

مقدمه

انسان همواره به زیستگاهی نیاز دارد که در آن هوای تمیز، آب آشامیدنی، منابع غذایی و امکانات کافی برای زندگی ارزشمند وجود داشته باشد. توانمندی انسان در حفظ و صیانت فضای زندگی خود یا در ویرانگری چشم اندازهای آن بیانگر این واقعیت است که انسان عامل مهم ساخت ها، ویرانگری ها، ترکیب و اختلال در قلمروهای زیستی و بیوژئوگرافیک می باشد. از این رو، تغییرات تدریجی نسبت به رابطه انسان و محیط، زیربنای دیدگاه های فلسفی زیست محیطی جدیدی بوده و برای پشتیبانی از طرح های حفاظت از محیط زیست منبعی مستمر به حساب می آیند که به صورت ملی، منطقه ای و جهانی مطرح است (۱). اما باید توجه داشت که وضعیت محیط زیست، آب، انرژی و... به قدری پیچیده و مهم است که همه فعالان محیط زیست را به تفکر واداشته است. به همین دلیل تلاش می شود در دنیای امروزی از هر ابزاری برای بهبود محیط زیست و جلوگیری از هدر رفتن آب، انرژی و... بهره گرفته شود. ورزش نیز به عنوان یک رکن در سبک زندگی، می تواند نقش مؤثری در بهبود محیط زیست ایفا کند. در حال حاضر، محیط زیست به عنوان سومین رکن المپیوم بعد از ورزش و فرهنگ مطرح است. همچنین مشخص شده است که رویدادها و تسهیلات ورزشی اثر قابل توجهی بر محیط زیست دارند. آلودگی آب و هوا، سروصدای زیاد، آلودگی نوری، ترافیک، استفاده از منابع طبیعی تجدید ناپذیر مانند آب، کاغذ و چوب، تولید گازهای گلخانه ای بر اثر استفاده از وسایل برقی، سوراخ شدن لایه اوزون در اثر به کارگیری تجهیزات سرمایشی، استفاده از مواد شیمیایی و آفت کش ها در زمینه چمن، استفاده از مواد شیمیایی در استخرها و اماکن ورزشی، مصرف بیش از حد آب، تخریب زمینها برای استفاده به عنوان استادیوم و ورزشگاه و... از مهم ترین تغییراتی هستند که به دنبال ورزش و فعالیت بدنی ممکن است در محیط زیست ایجاد شوند. هرچه رویدادهای ورزشی بزرگ تر باشند، فشاری که به محیط زیست وارد می کنند نیز بیشتر است (۲). رویدادهای بزرگ حتی با وجود اعمال روش های پیشگیرانه هم می توانند آسیب های جدی به

محیط زیست و آب و هوا وارد سازند قهرمانان ورزشی همواره الگوهای رفتاری برای جوانان و نوجوانان هستند. مردم به ورزشکاران عشق می ورزند و آن ها را موجب افتخار و هویت و انسجام ملی عنوان می کنند. با توجه به چنین جایگاهی که ورزشکاران دارند، آن ها می توانند بدون تردید در عرصه های بین المللی به مراتب اثرگذار باشند (۳). هدف نهایی از حفاظت محیط زیست، دستیابی به توسعه پایدار در قالب برنامه های اقتصادی هماهنگ با اصول حفاظت از محیط زیست و ممانعت از تخریب و تهی سازی منابع تجدیدشونده و غیرقابل تجدید می باشد. از این رو، برای حل بنیادی مشکلات بحرانی محیط زیست می باید دیدگاه های کلان و زیربنایی توسعه منطبق با قانونمندی های حفاظت محیط زیست طراحی شود و هرگونه سیاست گذاری و برنامه ریزی های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آینده کشور بر شالوده حفاظت محیط زیست، منابع طبیعی و بهره وری خردمندانه از این منابع با نگرش ایجاد تعادل و تناسب بین قانونمندی های محیط زیست و توسعه پایدار صورت گیرد (۴). اهمیت مطالعه و ارائه الگویی منسجم و شناسایی موانع و راهکارهای توسعه مشارکت در مدیریت زیست محیطی و رفع آن ها در برنامه های آتی، ایجاد انگیزه در جامعه ورزش برای شرکت در فعالیت های مشارکتی زیست محیطی و افزایش آگاهی ورزشکاران و دست اندرکاران غیرقابل انکار است. پاسخ به این سؤال که چه راهکارهایی برای ایجاد گرایش ورزشکاران به مشارکت در مدیریت محیط زیست وجود دارد و اولویت آن ها چگونه است، به برنامه ریزان زیست محیطی و ورزشی کمک می کند تا در برنامه های خود بادی وسیع تری مسیر را برای رشد و توسعه مشارکت هموار نمایند. برای ارتقای مشارکت های زیست محیطی، پژوهش های بی شماری صورت گرفته است. از نظر پارنل و موروپ (۲۰۰۵) (۵) ماهیت مشارکت کنندگان بخش عمومی و گروه های اجتماعی نقش مهمی در تصمیم سازی های محیط زیست دارند. اندروسیویچ (۲۰۰۲) (۶) سازمان های غیردولتی را از گروه های دست اندرکار مهم برای مشارکت در حفاظت از محیط زیست

می‌دانند. پیمبرت و همکاران (۱۹۹۷) (۷) و تیسن و همکاران (۲۰۰۰) (۸) خبرنگاران، آگاهان، آموزگاران و ارزیابان را در زمره افرادی می‌دانند که می‌توانند در مدیریت مناطق حفاظت‌شده مشارکت کنند. در بازی‌های المپیک به‌عنوان بزرگ‌ترین رویداد بشری و ورزشی جهان نیز تأکید بسیاری بر حفاظت از محیط‌زیست و طراحی فضاهای سبز شده است؛ چنان‌که المپیک سیدنی در سال ۲۰۰۰ با رعایت این اصول به المپیک سبز شهرت یافت. همچنین، با مطالعه فعالیت‌هایی که در بازی‌های المپیک آتن جهت حفاظت از محیط‌زیست انجام شد، می‌توان پی به اهمیت موضوع برد (۹). ورزش نیز مانند بسیاری فعالیت‌های دیگر ممکن است آثار مفید یا زیان‌بخشی برای محیط‌زیست داشته باشد. عملکرد مدیران ورزشی، تیم‌ها و سازندگان تجهیزات و وسایل ورزشی ممکن است پیامدهایی داشته باشد که تأثیر آن بر محیط‌زیست قابل‌بررسی است، اگرچه سازمان‌های ورزشی معمولاً به‌عنوان سازمان‌های آلوده‌کننده محیط‌زیست قلمداد نمی‌شوند. تصمیم به فعالیت ورزشی در وهله اول تأثیر چندانی بر محیط‌زیست ندارد، ولی هنگامی که تعداد انبوهی از ورزشکاران به تمرین، رقابت، سفر برای شرکت در مسابقات یا تأمین و خرید تجهیزات ورزشی می‌پردازند، تأثیر آن ملموس‌تر خواهد بود و ممکن است پیامدهای زیادی از قبیل تولید دی‌اکسید کربن، تولید زباله، آلودگی هوا و... را به دنبال داشته باشد (۳). اگرچه صنعت ورزش توسط بخش بزرگی از جامعه استفاده‌شده است و به اشکال مختلف با محیط تعامل دارد در گذشته مسائل محیطی اغلب نادیده گرفته شده‌اند. در حال حاضر این امر در حال پذیرش است که رویدادها و تسهیلات ورزشی اثر قابل‌توجهی بر محیط‌زیست دارند (۱۰). تعدادی از پژوهش‌های انجام‌گرفته مرتبط با موضوع محیط‌زیست و ورزش در داخل و خارج از کشور شامل موارد زیر می‌باشد: نظری و همکاران (۱۴۰۰)، به بررسی رفتارهای دوستدار محیط‌زیست شهری در فضاهای عمومی فرهنگی - ورزشی در استان‌های کشور پرداختند. بر اساس مدل پیشنهادی پژوهش، رفتارهای دوستدار محیط‌زیست برگزارکنندگان و مدیران رویدادهای ورزشی و قصد حمایت آنان از رویدادهای ورزشی سبز تا حد زیادی تحت تأثیر آگاهی و

دراک آن‌ها از مسائل زیست‌محیطی است. به نظر می‌رسد که درک عوامل اساسی اثرگذار بر رفتارهای واقعی و حمایت‌گرانه افراد از ورزش سبز برای ارتقای رفتار زیست‌محیطی ضروری است (۱۱) و اختیاری و همکاران (۱۳۹۷)، به تبیین مدل عوامل اثرگذار بر توسعه فرهنگ محیط‌زیست در ورزش پرداختند. نتایج پژوهش، شش عامل اثرگذار یعنی عوامل آموزش، پژوهش، مدیریت، ساختار، فرهنگ‌سازی و راهکارهای ملی را به‌عنوان عوامل مؤثر بر توسعه فرهنگ محیط‌زیست در ورزش تأیید کرد. همچنین، تحلیل عاملی تأییدی برازش مناسب مدل را نشان داد (۳).

بوژمهرانی و رضوی (۱۳۹۴)، تحقیقی را باهدف بررسی راهکارهای مؤثر بر توسعه فرهنگ زیست‌محیطی و افزایش جلب مشارکت ورزشکاران در فعالیت‌های حفاظت از محیط‌زیست انجام دادند که با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان راهکارهای ارتقای فرهنگ زیست‌محیطی را در ۳ گروه راهکارهای آموزشی و پژوهشی، راهکارهای مدیریتی و ساختاری و راهکارهای فرهنگی و ملی تقسیم‌بندی کرد. از نظر ورزشکاران، حیطه مدیریتی و ساختاری که تمرکز بیشتری بر فعالیت‌های زیرساختی و پایه دارد و بیشتر معطوف به عملکرد مدیران و مسئولین می‌باشد، اهمیت بیشتری داشته و ده راهکاری که بالاترین اولویت‌ها را داشته‌اند (۲). آرر و اینو (۲۰۱۹)، در تحقیقات خود بیان می‌کند که تغییرات آب و هوایی یک چالش مهم و رو به رشد برای صنعت ورزش محسوب می‌شود و در این میان ورزش‌های روباز و زمستانی را بیشتر مورد تأکید قرار می‌دهد. در این تحقیق با بررسی ویژگی‌های سازمان‌های ورزشی، به ارائه چارچوبی مفهومی برای این سازمان‌ها جهت مقابله با آسیب‌پذیری پرداخته شده و با تأکید بر دو عامل تأثیر بالقوه ویژگی‌های زیست‌محیطی منطقه و ظرفیت سازمانی، استراتژی‌های مختلف پیشنهاد می‌گردد (۱۲).

بالدوین و همکاران (۲۰۰۸) به بررسی پایداری مبتنی بر عدالت و شیوه‌های مدیریت زیست‌محیطی در سازمان‌های ورزشی پرداخته شده است. در این تحقیق با تأکید بر ترسیم اصول سیستم پارادایم تفکر و به رسمیت شناختن روابط همبستگی بین انسان و محیط‌زیست، به نقش سازمان‌های

ورزشی، به عنوان الگوهایی برای سازمان‌های صنایع دیگر تأکید شده است (۱۳).

ترندافیلوا و همکاران (۲۰۱۴)، در تحقیق خود به بررسی وضعیت موجود پایداری زیست‌محیطی در ورزش و روندهای آینده پرداخته‌اند و بیان می‌نمایند که صنعت ورزش تأثیر خود را بر محیط طبیعی شناسایی نموده و در حال تدوین راهکارهایی را برای رسیدگی به مسائل مربوطه می‌باشد. این نگرانی دو ابتکار محیط‌زیست را برانگیخته است: کاهش اثرات زیست‌محیطی و استفاده از ورزش به عنوان ابزاری برای افزایش آگاهی از محیط‌زیست. نتایج هم‌چنین بیانگر چالش‌های مرتبط با اتخاذ موفقیت‌آمیز برنامه‌های زیست‌محیطی از جمله موضوعات ارتباطی و منابع سازمانی موجود است. به توصیه‌ی محققان، سازمان‌های ورزشی بایستی با گسترش و پیاده‌سازی ابتکارهای فعلی محیط‌زیستی، استراتژی‌های خود را برنامه‌ریزی نموده و با توجه به ارزش‌های اجتماعی، انتظارات ذینفعان، مداخله دولت و الزامات اجباری برای برخی از گواهینامه‌ها، انتظار می‌رود تمرکز فعلی سازمان‌های ورزشی روی محیط‌زیست در ورزش ادامه یافته و از طریق همکاری با متخصصین زیست‌محیطی و ورزشی و افزایش آگاهی‌های زیست‌محیطی، بتوان در جهت بسترسازی ورزش پایدار و آینده‌ای پایدار گام نهاد (۱۴).

روش‌های اصلی که ورزش بر محیط‌زیست تأثیر می‌گذارد عبارت‌اند از توسعه سرزمین‌های غیرحاصل‌خیز، آلودگی آب‌ها، آلودگی صوتی، آلودگی نوری، مصرف منابع تجدید پذیر، مصرف منابع طبیعی، تولید گازهای گلخانه‌های، تخلیه لایه اوزن، آلودگی خاک، فرسایش خاک، ریختن زباله در محیط‌زیست، مصرف کاغذ و تولید زباله از خدمات تهیه غذا. در سال‌های اخیر، توجه عمومی به موضوع محیط‌زیست با افزایش قابل توجهی روبه‌رو بوده است و سازمان‌های ملی و بین‌المللی ورزشی و اجتماعی، تلاش‌های زیادی را برای حفاظت از محیط‌زیست انجام داده‌اند. در ایران نیز به صورت دسته‌وگریخته توسط وزارت ورزش و جوانان و یا فدراسیون‌های ورزشی، کارگاه‌هایی جهت آشنایی ورزشکاران با اصول حفاظت از

محیط‌زیست برگزار شده است، ولی هیچ‌گونه نظام یا راهبرد جامعی برای جلب مشارکت ورزشکاران در توسعه فرهنگ محیط‌زیست که مبتنی بر یافته‌های پژوهشی باشد، وجود ندارد. لذا با توجه به اهمیت فراوان محیط‌زیست، هدف از این پژوهش تدوین مدل عوامل اثرگذار بر توسعه فرهنگ محیط‌زیست در ورزش استان کرمانشاه می‌باشد. پذیرش مسئولیت حفاظت از محیط‌زیست موضوعی است که اهمیت و ضرورت آن در جهان صنعتی امروزه بیشتر احساس می‌شود. فرهنگ به‌عنوان یک عامل مهم می‌تواند تأثیر چشمگیری بر محیط‌زیست داشته باشد، بنابراین باید از هر طریقی برای توسعه فرهنگ محیط‌زیست تلاش کرد. ورزش یکی از بهترین راه‌ها برای توسعه فرهنگ حفاظت از محیط‌زیست می‌باشد. امروزه اهمیت و جذابیت ورزش در بین آحاد مردم جهان بسیار چشمگیر است، به طوری که اکثریت مردم جهان مدت‌زمانی از وقت خود را برای انجام یا تماشای برنامه‌های ورزشی صرف می‌کنند؛ بنابراین برنامه‌ها و فعالیت‌های ورزشی می‌توانند تأثیر زیادی بر افکار مردم برای توسعه فرهنگ حفاظت از محیط‌زیست را داشته باشد. اگرچه صنعت ورزش توسط بخش بزرگی از جامعه استفاده‌شده است و به اشکال مختلف با محیط تعامل دارد در گذشته مسائل محیطی اغلب نادیده گرفته شده‌اند. با توجه به تأثیرگذاری متقابل دو حیطه ورزش و محیط‌زیست بر یکدیگر، نیاز به آگاهی بیشتر در حیطه محیط‌زیست در جامعه ورزش به چشم می‌خورد که در این تحقیق سعی بر آن بوده راهکارهای ارائه‌شده بتواند مورد استفاده در کلیه سطوح ورزش استان کرمانشاه به‌عنوان بخشی از جامعه ایرانی، قرار گیرد. لذا با توجه به اهمیت فراوان محیط‌زیست و هم‌چنین پایگاه اجتماعی قوی ورزشکاران در استان کرمانشاه، در این تحقیق، راهکارهایی را برای جلب مشارکت ورزشکاران در فعالیت‌های زیست‌محیطی و توسعه فرهنگ محیط‌زیست در ورزش استان کرمانشاه شناسایی و اولویت‌بندی می‌شود.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش توصیفی و از نوع مطالعات آمیخته (کیفی، کمی) بود. جامعه آماری این پژوهش در دو بخش کیفی و کمی

اکتشافی با چرخش متعامد استفاده شد که در نهایت با تعیین مبنای ۰/۴ برای سؤالات، ۵ عامل شناسایی گردید. همچنین به منظور اولویت بندی هر کدام از عامل های شناسایی شده از آزمون فریدمن استفاده شد. از شاخص های آمار توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار و روش آماری آلفای کرونباخ با استفاده از نرم افزار Spss24 بهره گرفته شد.

یافته های پژوهش

با توجه به یافته های توصیفی پژوهش از کل حجم نمونه ۸۳/۵ درصد را مردان و ۱۶/۵ درصد زنان را تشکیل داده اند. از نظر توزیع سنی، گروه سنی ۱۸/۹ درصد پاسخگویان بین ۱۸-۲۰ سال، ۴۵/۵ درصد بین ۲۱-۲۲ سال و ۳۵/۶ درصد بین ۲۳-۲۵ سال سن دارند. از نظر تحصیلات ۵/۷ درصد پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم، ۵۷/۶ درصد دارای مدرک تحصیلی لیسانس، ۳۲/۱ درصد دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و ۴/۶ درصد دارای مدرک دکتری بوده اند. اطلاعات مربوط به میانگین و انحراف معیار نمره های هر یک از مولفه های عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی استان کرمانشاه در جدول (۱) نشان داده شده است. بر اساس این اطلاعات، بالاترین میانگین مربوط به عوامل ساختاری و کمترین میانگین مربوط به عوامل پژوهشی می باشد.

انتخاب گردید. در بخش کیفی جامعه آماری شامل متخصصین مدیریت ورزشی و در بخش کمی شامل ورزشکاران استان کرمانشاه می باشد. نمونه آماری در این پژوهش در دو مرحله انتخاب شدند. در مرحله اول پژوهش از نوع نمونه گیری پژوهش های کیفی استفاده شد و با استفاده از روش های نمونه گیری هدفمند و گلوله برفی و شاخص اشباع نظری نسبت به نمونه گیری از جامعه پژوهش اقدام شد. در بخش کیفی تعداد ۱۰ نفر مورد مصاحبه قرار گرفتند. در مرحله دوم بر مبنای پیشینه پژوهش و مصاحبه های نیمه هدایت شده با خبرگان فهرستی از مهم ترین متغیرهای مرتبط با توسعه پایدار فرهنگ محیط زیست در ورزش تهیه و پس از استخراج ۲۸ گویه نهایی شد و ده نفر از متخصصین در مورد روایی صوری و محتوایی آن اظهار نظر کردند. پس از اصلاحات، پرسشنامه با مقیاس پنج ارزشی لیکرت (کاملاً مخالفم = ۱؛ کاملاً موافقم = ۵) از یک نمونه ی ۳۰ نفری تکمیل و پس از تجزیه و تحلیل آن ها، پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۹ برآورد شد و در نهایت پرسشنامه در دو بخش مشخصات فردی و بخش اصلی سؤالات پرسشنامه در بین ۳۸۴ نفر از ورزشکاران توزیع گردید. در این پژوهش به منظور شناسایی عوامل اثرگذار بر توسعه پایدار فرهنگ محیط زیست در ورزش از روش تحلیل عاملی

جدول ۱- توصیف آماری میانگین، انحراف معیار مقادیر عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی استان کرمانشاه

Table 1. Statistical description of the mean, standard deviation of the values of environmental culture development factors in sports in Kermanshah province

عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش	تعداد	میانگین	انحراف معیار
آموزشی	۳۸۴	۴/۲۵	۱/۰۹
پژوهشی	۳۸۴	۴/۰۵	۰/۹۴۷
مدیریتی	۳۸۴	۴/۲۹	۰/۹۵۸
ساختاری	۳۸۴	۴/۴۱	۱/۰۱
فرهنگی	۳۸۴	۴/۲۰	۰/۹۶۲
کل پرسشنامه	۳۸۴	۳/۸۲	۰/۶۶۲

کرونباخ استفاده گردید. نتایج حاصل در جدول (۲) ارائه شده است.

به منظور محاسبه ی پایایی (همسانی درونی سؤالات) پرسشنامه ی توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی استان کرمانشاه در بین پاسخگویان و مولفه های آن از ضریب آلفای

جدول ۲- ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی استان کرمانشاه

Table 2. Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire of environmental culture development factors in sports in Kermanshah province

متغیرها	تعداد سوال	آلفای کرونباخ
آموزشی	۵	۰/۹۰
پژوهشی	۳	۰/۸۹
مدیریتی	۹	۰/۸۴
ساختاری	۶	۰/۸۶
فرهنگی	۵	۰/۸۷
کل پرسشنامه	۲۸	۰/۸۳

تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش در منظور دسته بندی کردن گویه های مربوط به برآورد عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی استان کرمانشاه و انجام تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش در منظور دسته بندی کردن گویه های مربوط به برآورد عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی استان کرمانشاه و انجام

تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش در منظور دسته بندی کردن گویه های مربوط به برآورد عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی استان کرمانشاه و انجام

جدول ۳- نتایج آزمون KMO و آزمون بارتلت

Table 3. Results of KMO test and Bartlett test

آزمون کایزر-مایر-الکین (KMO)	۰/۸۴۵
آزمون کرویت بارتلت	ضریب خی دو: ۱۹۳۸۱/۳۶۸
	درجه آزادی: ۵۹۵
	سطح معنی داری: ۰/۰۰۱

همانطور که نتایج جدول (۳) نشان می دهد، مقدار معیار KMO برابر ۰/۸۴ است که این مقدار بیانگر کفایت حجم نمونه برای اجرای تحلیل عاملی اکتشافی می باشد (مقدار KMO باید بیشتر از ۰/۷ باشد تا ما بتوانیم از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده کنیم). به عبارتی دیگر بر اساس نتیجه ی KMO که مقدار آن برابر با ۰/۸۴ می باشد، داده های تحقیق قابل تقلیل به تعدادی عامل های زیربنایی و بنیادی می باشد. همچنین نتیجه ی آزمون بارتلت (۱۹۳۸۱/۳۶۸) که در سطح ۰/۰۱ معنی دار است. نشان می دهد که از یک طرف بین گویه های داخل عامل همبستگی بالایی وجود دارد و از طرف دیگر بین گویه های یک عامل با گویه های عامل دیگر، هیچگونه همبستگی مشاهده نمی شود. به بیان دیگر مقدار آزمون بارتلت (۱۹۳۸۱/۳۶۸) با سطح معنی داری ۰/۰۰۱ بیانگر تفکیک درست عامل ها بر اساس ضرایب بار عاملی است. در ابتدا ۲۸ سوال برای پرسشنامه توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کرمانشاه بر اساس مصاحبه های عمقی با نظر متخصصین استخراج گردید؛ و به منظور طبقه بندی عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی استان کرمانشاه از تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده شد. استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی ۲۸ سوال را در ۵ عامل طبقه بندی کرد. سپس بر اساس ماهیت درون سوالات هر عامل نام گذاری شد.

همانطور که نتایج جدول (۳) نشان می دهد، مقدار معیار KMO برابر ۰/۸۴ است که این مقدار بیانگر کفایت حجم نمونه برای اجرای تحلیل عاملی اکتشافی می باشد (مقدار KMO باید بیشتر از ۰/۷ باشد تا ما بتوانیم از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده کنیم). به عبارتی دیگر بر اساس نتیجه ی KMO که مقدار آن برابر با ۰/۸۴ می باشد، داده های تحقیق قابل تقلیل به تعدادی عامل های زیربنایی و بنیادی می باشد. همچنین نتیجه ی آزمون بارتلت (۱۹۳۸۱/۳۶۸) که در سطح ۰/۰۱ معنی دار است. نشان می دهد که از یک طرف بین گویه های داخل عامل همبستگی بالایی وجود دارد و از طرف دیگر بین گویه های یک عامل با گویه های عامل دیگر، هیچگونه

جدول ۴- تبیین واریانس نهایی (کل) پرسشنامه ی توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی استان کرمانشاه

Table 4. Explanation of the final (total) variance of the environmental culture development questionnaire in sports in Kermanshah province

مجموع مجذور غیر چرخشی			مجموع مجذور چرخشی			عوامل
درصد تراکمی	درصد واریانس	کل	درصد تراکمی	درصد واریانس	کل	
۲۷/۳۶۲	۲۷/۳۶۲	۹/۵۷۷	۱۹/۴۹۴	۱۹/۴۹۴	۶/۸۲۳	آموزشی
۴۸/۵۴۲	۲۱/۱۸۰	۷/۴۱۳	۳۷/۲۶۸	۱۷/۷۷۴	۶/۲۲۱	پژوهشی
۵۷/۲۵۹	۸/۷۱۷	۳/۰۵۱	۵۰/۰۲۹	۱۲/۷۶۱	۴/۴۶۶	مدیریتی
۶۴/۱۴۳	۶/۸۸۴	۲/۴۰۹	۵۸/۶۵۹	۸/۶۳۱	۳/۰۲۱	ساختاری
۶۹/۶۲۴	۵/۴۸۱	۱/۹۱۸	۶۹/۶۲۴	۸/۶۲۳	۳/۰۱۸	فرهنگی

کیزر، عامل هایی که مقدار ویژه آنها کمتر از عدد ۱ است در انتخاب عامل ها به حساب نیامده اند. نتایج جدول فوق همچنین نشان می دهد که با عامل بندی گویه ها تا حدود ۶۹/۶۲ درصد از واریانس کل توسعه پایدار فرهنگ محیط زیست در ورزش را می توانیم بر اساس ۵ عامل متفاوتی که شناسایی شده، تبیین نمائیم.

در جدول فوق مقدار کل به مقادیر ویژه اشاره دارد. همانطور که نتایج نشان می دهد عامل آموزشی مقدار ویژه (۶/۸۲۳) را دارد که بیشترین واریانس (۱۹/۴۹۴) متغیرها را تبیین می کند؛ و عامل فرهنگی کمترین مقدار ویژه را دارد (۳/۰۱۸) که کمترین واریانس (۸/۶۲۳) متغیرها را تبیین می کند. بر اساس ملاک

جدول ۵- اجرای تحلیل عوامل با استفاده از روش تحلیل مولفه های اصلی

Table 5. Implementation of factor analysis using principal component analysis method

درصد واریانس تبیین شده	درصد واریانس تبیین شده	ارزش ویژه	بار عاملی	عوامل و گویه ها	
				عوامل	گویه ها
۱۹/۴۹۴	۱۹/۴۹۴	۶/۸۲۳		عامل ۱: آموزشی	
			۰/۹۶۵	برگزاری دوره های آموزشی مهارت های پایدار زیست محیطی برای ذی نفعان حوزه ورزش در استان	۱
			۰/۹۶۲	چاپ و توزیع جزوات و کتابچه های آموزشی در خصوص توسعه پایدار فرهنگ محیط زیست در ورزش	۲
			۰/۹۵۷	استقرار نظام مطالعات تطبیقی تأثیرات متقابل آموزش حفظ محیط زیست و توسعه ورزش	۳
			۰/۹۵۴	تعامل و هم اندیشی بین اداره کل ورزش و جوانان و سازمان های متولی حفظ محیط زیست در استان	۴
			۰/۹۵۱	آموزش مداوم و ضمن خدمت مدیران و مربیان ورزشی استان در خصوص توسعه پایدار فرهنگ محیط زیست در ورزش	۵
۳۷/۲۶۸	۱۷/۷۷۴	۶/۲۲۱		عامل ۲: پژوهشی	
			۰/۹۲۷	مطالعه شاخص های اقلیمی و زیست بومی خاص بر برونداد ورزشکاران رشته های	۱

				مختلف ورزش	
			۰/۹۲۴	پژوهش در خصوص پیامدهای ناشی از عدم رفتار صحیح زیست محیطی بر بستر ورزش استان	۲
			۰/۷۸۶	هم‌اندیشی برنامه ریزان و مدیران ورزشی با مراکز آموزش عالی در خصوص تدوین سرفصل‌های مشترک آموزشی تأثیرگذار بر ورزش سبز	۳
۵۰/۰۲۹	۱۲/۷۶۱	۴/۴۶۶		عامل ۳: مدیریتی	
			۰/۹۴۸	مطالعه و اجرایی شیوه‌های مؤثر تبلیغات محیطی امکان ورزشی در راستای توسعه فرهنگ متعالی حفظ محیط زیست	۱
			۰/۹۰۹	توجه به شاخص‌های کیفی زیست محیطی در ساخت، تجهیز و نگهداری امکان ورزشی استان	۲
			۰/۹۰۵	به کارگیری شیوه‌های نوین مدیریت امکان ورزشی منطبق با استانداردهای روزآمد حفظ محیط زیست	۳
			۰/۸۹۹	تربیت نیروی انسانی و اصلاح فرایندهای اجرایی کارکنان شاغل در حفظ و نگهداری امکان ورزشی با رویکرد مدیریت زیست محیطی	۴
			۰/۸۷۷	ایجاد سازوکارهای حمایت از سرمایه‌گذاران بخش خصوصی در حوزه استقرار شاخص‌های زیست محیطی در ورزش	۵
			۰/۷۵۱	استفاده از انرژی‌های پاک در تأمین سرمایش، گرمایش و روشنایی اماکن ورزشی	۶
			۰/۵۵۳	نگه داشت و توسعه سرانه فضای سبز در اماکن ورزشی استان	۷
			۰/۵۰۳	اخذ اعتبارات استانی و اختصاص آن به توسعه فرهنگ محیط زیست پایدار در ورزش استان	۸
			۰/۴۹۹	نظارت بر حسن اجرای نظام‌نامه و قوانین محیط زیستی در رویدادهای ورزشی و ساخت اماکن ورزشی	۹
۵۸/۶۵۹	۸/۶۳۱	۳/۰۲۱		عامل ۴: ساختاری	
			۰/۸۹۸	استقرار فناوری‌های نوآورانه زیست محیطی و کمک به رشد هوشمند فضاهای ورزشی سازگار با محیط زیست	۱
			۰/۸۷۳	حمایت از سرمایه‌گذاری‌های معین به منظور تقویت ساختارهای توسعه فرهنگ محیط زیست	۲
			۰/۵۲۴	تقویت زیرساخت‌های بنیان توسعه از طریق جذب منابع (اعم از مالیات‌های سبز، عوارض و...)	۳
			۰/۴۵۴	استقرار سیستم نوین دفع ایمن پسماندها و زباله‌ها به منظور حفظ شرایط زیست محیطی تأثیرگذار بر توسعه زیرساخت‌های ورزش	۴
			۰/۴۱۹	توسعه شبکه‌های اطلاعات و ارتباطات تأثیرگذار در توسعه ابعاد فرهنگی متقابل محیط زیست و ورزش	۵
			۰/۴۱۹	اجرای فناوری نوین برای تبدیل پسماند به انرژی	۶
۶۷/۲۸۲	۸/۶۲۳	۳/۰۸		عامل ۵: فرهنگی	
			۰/۹۴۶	ارتقای فرهنگ مشارکت عمومی حفاظت از محیط زیست	۱
			۰/۹۴۲	درج موضوعات محیط زیست و آموزش حفاظت از محیط زیست در کتاب‌های درسی	۲
			۰/۹۳۸	گسترش سطح آگاهی زیست محیطی و فرهنگ مشارکتی برای حفظ محیط زیست از طریق رسانه استانی	۳
			۰/۹۲۰	شناسایی و الگوسازی از تجربیات موفق سایر کلان‌شهرها و تبادل نظر در خصوص توسعه فرهنگ محیط زیست	۴

۵	توجه به محیط زیست و استفاده صحیح از ورزش در توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش های پایه	۰/۹۱۹
---	--	-------

ورزش استان کرمانشاه مورد تایید قرار داده اند. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، عوامل استخراج شده و شماره سوالات نشان دهنده هر عامل در جدول (۵) نشان داده شده است. همان طور که مشاهده می شود این ۵ عامل در مجموع ۶۹ درصد واریانس عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کرمانشاه را تبیین می کنند. به منظور اولویت بندی عوامل تاثیر گذار بر توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش در بین ورزشکاران استان از آزمون فریدمن استفاده گردید که نتایج آن در جداول (۶) مشاهده می گردد.

بر اساس نتایج بدست آمده از اجرای تحلیل عوامل با استفاده از روش تحلیل مولفه های اصلی، ۵ عامل با ارزش ویژه ی بزرگتر از یک استخراج شد که روی هم ۷۴/۹۰ درصد واریانس کل پرسشنامه ی توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کرمانشاه را تعیین می کنند. بدین ترتیب با چرخش واریانس، ۵ عامل شناسایی و تایید شدند که به ترتیب درصد واریانس ارزش ویژه عبارتند از عوامل آموزشی، پژوهشی، مدیریتی، ساختاری و فرهنگی را به منزله ی ابزاری چند بعدی برای ارزیابی و اندازه گیری عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در

جدول ۶- نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت بندی عوامل موثر بر توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزشی

Table 6. The results of Friedman's test regarding the prioritization of factors affecting the development of environmental culture in sports

اولویت	میانگین رتبه ای	عوامل توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش
پنجم	۲/۷۹	پژوهشی
اول	۳/۳۴	ساختاری
چهارم	۲/۸۸	فرهنگی
دوم	۳/۳۱	مدیریتی
سوم	۳/۲۹	آموزشی

بحث و نتیجه گیری

محیط زیست یا محیطی که در آن زندگی می کنیم در واقع تاثیرگذار بر همه تلاش ها و فعالیت های بدنی ماست بنابراین نمی توان اثرات محیط را بر چرخه زندگانی انسان ها نادیده گرفت؛ بنابراین باید این واقعیت را بپذیریم که محیط زیست در تمامی فعل و انفعالات عصر حاضر نقش بسزایی دارد. با توجه به گسترده جهانی و ملی به مسئله محیط زیست، لازمه ورزش سالم، محیط پاک و هوای تمیز است و در این راستا، نقش متولیان ورزش در توسعه آگاهی بخشی و اطلاع رسانی در ارتباط با برانگیختن مشارکت شهروندان به حفظ محیط زیست، نقش مهم و اساسی است. در این زمینه باید با فرهنگ سازی مناسب همه افراد را از لزوم اهمیت حفاظت محیط زیست آگاه کرد. برای توسعه فرهنگ حفاظت از محیط زیست باید از تمامی ابزارها

$$X^2 = 11/878$$

$$S = 0/018$$

نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل آماری داده ها با آزمون فریدمن نشان می دهند که عوامل تاثیر گذار بر توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کرمانشاه در بین ورزشکاران، با سطح اطمینان ۰/۹۵ از تفاوت معنی داری برخوردار است. در ضمن می توان اظهار نمود که از نظر این ورزشکاران عوامل ساختاری از بالاترین اولویت برخوردار است و عامل پژوهشی در پایین ترین رتبه قرار دارد. همچنین مقدار آزمون خی دو برابر با ۱۱/۸۷۸ و سطح معناداری مطلوب برآورد شده است. (S=0/018). بدین معنی که بین عوامل اثر گذار بر توسعه فرهنگ محیط زیست از نظر ورزشکاران استان تفاوت معناداری وجود دارد.

بگنجانند. در صورت الزامی شدن محیط زیست به عنوان یک پیش شرط نامزدهای میزبانی رویدادهای ورزشی ناگزیر می شوند برنامه های مناسب زیست محیطی را از همان آغاز پیشنهاد مدنظر قرار دهند (۱۵). پریوس (۲۰۱۳) پیشنهاد کرد که گام دوم در ارتقا یک رویداد ورزشی سبز اطمینان از این است که قول ها و تعهدات نامزدها اجرا می شود؛ بنابراین تا زمانی که مسائل زیست محیطی توسط مسئولان به شکل الزام آور و قابل پایش در نظر گرفته نشود یا یک کمیته برای آن تشکیل نشود تغییری رخ نخواهد داد (۱۵).

عامل مدیریتی: نتایج عامل اکتشافی نشان داد که عوامل مدیریتی یکی از عوامل اثرگذار بر توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کرمانشاه است، همچنین نتایج آزمون فریدمن نشان داد این عامل در اولویت دوم از نظر تاثیر گذاری قرار دارد. در تبیین این عامل می توان چنین عنوان نمود که: مسائل زیست محیطی در حال تبدیل شدن به یک نگرانی عمومی در سرتاسر جهان هستند، به طوری که بر زندگی تک تک افراد بشر تأثیر می گذارند. در حال حاضر محیط زیست به عنوان سومین رکن المپیوم بعد از ورزش و فرهنگ مطرح هست. اماکن ورزشی به عنوان اساسی ترین بخش سخت افزاری در سازمان تربیت بدنی و ورزش هست که می تواند اثرات همه جانبه ای از جمله زیست محیطی بر محیط اطراف خود داشته باشد؛ بنابراین مدیران ورزشی در راستای بهره وری مطلوب از اماکن ورزشی و ایجاد محیط زیست سالم تر با استفاده از منابع انسانی ماهر و امکانات و تجهیزات مناسب نقش مهمی ایفا می کنند (۱۶). اماکن ورزشی به دلیل نقش قابل توجهی که در بالا بردن سلامت جسمی و روانی شهروندان دارند به عنوان یکی از مهم ترین کاربری ها در سطح شهر مطرح هستند. این اماکن به عنوان جزئی از چرخه محیط زیست می توانند تأثیر پذیر و تأثیرگذار بر مسائل زیست محیطی باشند. عدم توجه به مسائل زیست محیطی در فضاهای ورزشی باعث بروز مشکلات زیادی از قبیل: آلودگی های زیست محیطی، استفاده نادرست از منابع انرژی، افزایش هزینه ها و کاهش کارایی در اماکن ورزشی می شود؛ و تأثیر نامطلوبی بر پایداری شهر و ورزش دارد؛ که

اعم از رسانه، برگزاری همایش ها و برپایی نمایشگاه ها با عنوان حفاظت از محیط زیست و همچنین از طریق افراد مهم در یک جامعه مانند ورزشکاران، هنرمندان، پزشکان و... استفاده کرد. در بخش مصاحبه ها پس از مراحل مصاحبه ها و پیاده سازی آن ها در بخش تحلیل عاملی اکتشافی ۵ عامل شناسایی و با استفاده از آزمون فریدمن این عوامل الویت بندی شدند که در ادامه به تبیین هر کدام از این عوامل به ترتیب اولویت پرداخته می شود.

عامل ساختاری: نتایج عامل اکتشافی نشان داد که عوامل ساختاری یکی از عوامل اثرگذار بر توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کرمانشاه است، همچنین نتایج آزمون فریدمن نشان داد این عامل در اولویت اول از نظر تأثیرگذاری قرار دارد. در این عامل با انجام کارهایی مانند استقرار فناوری های نوآورانه زیست محیطی و کمک به رشد هوشمند فضاهای ورزشی سازگار با محیط زیست، حمایت از سرمایه گذاری های معین به منظور تقویت ساختارهای توسعه فرهنگ محیط زیست، تقویت زیرساخت های بنیان توسعه از طریق جذب منابع (اعم از مالیات های سبز، عوارض و...)، استقرار سیستم نوین دفع ایمن پسماندها و زباله ها به منظور حفظ شرایط زیست محیطی تأثیرگذار بر توسعه زیرساخت های ورزش، توسعه شبکه های اطلاعات و ارتباطات تأثیرگذار در توسعه ابعاد فرهنگی متقابل محیط زیست و ورزش و اجرای فناوری نوین برای تبدیل پسماند به انرژی می توانند به توسعه پایدار فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کمک کنند. برای اولین بار پریوس (۲۰۱۳) به این پرسش پرداخت که مشارکت رویدادهای ورزشی در ایجاد یک میراث سبز تا به اندازه واقع بینانه است. او در ارزیابی خود اظهار داشت که محتوای برنامه های سبز و زیست محیطی دامنه وسیعی را شامل می شود که مواردی زیادی چون کاهش تولید کربن تا استفاده از انرژی خورشیدی برای حمل و نقل عمومی را در برمی گیرد. او پیشنهاد کرد که اولین گام برای برگزاری زیست محیطی رویدادهای ورزشی هنگامی برداشته می شود که مسئولان مدیریت و برگزاری رویدادهای بین المللی ورزشی، محیط زیست را به عنوان یک استراتژیک در برنامه های خود

مسئله جهت رفع این معضل باید در پی تدوین یک برنامه‌ریزی ویژه جهت مدیریت اماکن ورزشی باشیم (۱۷)؛ بنابراین برای نهادینه کردن فرهنگ محیط‌زیست در ورزش باید به عوامل مدیریتی شناسایی شده و اتخاذ راهکارهای مدیریتی توجه ویژه داشت.

از آنجایی که انسان همیشه با بحران‌های زیست‌محیطی مواجه می‌باشد، باید برای کنترل این بحران‌ها به دنبال ارائه راه‌حلی بود که آسیب‌هایی آن را کنترل نمود و یا به حداقل رساند. یکی از این راهکارهای شناسایی عوامل مدیریتی است. در واقع مدیریت مهم‌ترین عنصر در حیات، پایداری و نشاط یک جامعه به شمار می‌رود و اصلی‌ترین عامل جهت حرکت از وضع موجود به یک وضعیت مساعد و مطلوب است. بر این اساس مدیران باید بر فعالیت‌هایی همچون مدیریت پسماندها، مدیریت مصرف انرژی، نظارت بر حسن اجرای نظام‌نامه و قوانین محیط زیستی، استفاده از شیوه‌های نوین مدیریت زیست‌محیطی، جذب و آموزش نیروی انسانی ماهر، حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در خصوص فعالیت‌های زیست‌محیطی و استفاده از رسانه‌های جمعی در خصوص تبلیغات محیطی اماکن ورزشی در راستای توسعه فرهنگ متعالی حفظ محیط‌زیست توجه نمایند.

عامل آموزشی: نتایج عامل اکتشافی نشان داد که عوامل آموزشی یکی از عوامل اثرگذار بر توسعه فرهنگ محیط زیست در ورزش استان کرمانشاه است، همچنین نتایج آزمون فریدمن نشان داد این عامل در اولویت سوم از نظر تاثیرگذاری قرار دارد. نتایج حاکی از آن است که عوامل آموزشی یکی از عوامل اثرگذار بر توسعه فرهنگ محیط‌زیست در ورزش استان کرمانشاه می‌باشد. در بین این عامل می‌توان چنین عنوان نمود که: امروزه محیط‌زیست و حفظ آن یکی از مهم‌ترین چالش‌های جوامع بشری است. فاجعه زیست‌محیطی نه تنها آرامش و امنیت زندگی انسان را متأثر می‌سازد، بلکه سلامتی و هستی را در معرض تهدید جدی قرار می‌دهد. در این بین آموزش را می‌توان به‌عنوان عاملی در نظر گرفت که به افراد برای ایجاد یک درک درست و حساسیت نسبت به محیط‌زیست و مسائل مرتبط با آن کمک می‌کند (۱۸). عوامل آموزشی فرایند کسب دانش و درک

می‌باشد و ابزاری برای تغییر در جامعه‌ای که درگیر مجموعه‌ای از کارهاست که در کوتاه‌مدت قابل انجام نیستند. آموزش شامل تغییری است که به افراد امکان می‌دهد، خلاق بوده و عامل تغییر باشند (۱۹). در واقع آموزش مؤثرترین ابزار و شیوه رویارویی با چالش‌های آینده، به‌ویژه حفاظت از محیط‌زیست است. در واقع آموزش جهان فردا را شکل می‌دهد و آگاهی و درک عمومی، به حرکت درآورنده تغییرات پایدار بوده و ترویج روحیه مشارکت عمومی در محافظت از سلامت و یکپارچگی محیط‌زیست و بوم‌سازگان نقش اساسی ایفا می‌کند (۲۰). آموزش به‌عنوان پایه مشارکت برای حفاظت از محیط‌زیست نه تنها به‌عنوان جزء تفکیک‌ناپذیر توسعه پایدار بلکه به‌عنوان ارزش بنیادین موردنیاز نسل امروز و نسل‌های آتی، موردپذیرش و تأکید قرار گرفته است در واقع مشارکت عامه در حفظ محیط‌زیست و جلوگیری از آلودگی آن به‌صورت‌های مختلف خود را نشان می‌دهد و جنبش‌های آموزشی در سطح بسیار وسیع خود را نمایان می‌کند و خود این امر افراد ناآگاه از مسائل زیست‌محیطی را مطلع می‌سازد (۲۱)؛ بنابراین ارتقاء مؤلفه‌های آموزشی قابل توجهی بر تقویت فرهنگ زیست‌محیطی، کاهش آلودگی زیست‌محیطی و رسیدن به اهداف توسعه پایدار ایفا کند. به نظر هاسکین آموزش زیست‌محیطی روشی است که بر گسترش دانش علمی و راه‌حل‌های مدیریتی و فنی برای حل مشکلات زیست‌محیطی تأکید دارد (۲۲). در واقع یکی از مسائلی که موجب بالا رفتن کیفیت محیط زیستی و کاهش آلودگی زیست‌محیطی در جامعه می‌گردد سطح تحصیلات و نرخ باسوادی افراد است (۲۳).

با توجه به نتایج این تحقیق می‌توان چنین نتیجه گرفت که آموزش به‌عنوان یکی از ارکان اساسی در توسعه مستمر فرهنگ زیست‌محیطی است و با شناسایی عوامل آموزشی و از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی مهارت‌های پایدار زیست‌محیطی، چاپ و توزیع جزوات و کتابچه‌های آموزشی در خصوص توسعه پایدار فرهنگ محیط‌زیست در ورزش، استقرار نظام مطالعات تطبیقی تأثیرات متقابل آموزش حفظ محیط‌زیست و توسعه ورزش، تعامل و هم‌اندیشی بین اداره کل ورزش و جوانان استان و سازمان‌های متولی حفظ محیط‌زیست در استان و آموزش

ارزش‌های اجتماعی و انسانی پیوند داشته باشد (۲۶) در این عامل با انجام کارهایی مانند ارتقای فرهنگ مشارکت عمومی حفاظت از محیط‌زیست، درج موضوعات محیط‌زیست و آموزش حفاظت از محیط‌زیست در کتاب‌های درسی، گسترش سطح آگاهی زیست‌محیطی و فرهنگ مشارکتی برای حفظ محیط‌زیست از طریق رسانه استانی، شناسایی و الگوسازی از تجربیات موفق سایر کلان‌شهرها و تبادل نظر در خصوص توسعه فرهنگ محیط‌زیست و توجه به محیط‌زیست و استفاده صحیح از ورزش در توسعه فرهنگ محیط‌زیست در ورزش‌های پایه می‌توان به توسعه پایدار محیط‌زیست در ورزش کمک کرد.

عامل پژوهشی: نتایج عامل اکتشافی نشان داد که عوامل پژوهشی یکی از عوامل اثرگذار بر توسعه فرهنگ محیط‌زیست در ورزش استان کرمانشاه است، همچنین نتایج آزمون فریدمن نشان داد این عامل در اولویت پنجم از نظر تاثیرگذاری قرار دارد. پرواضح است که یکی از نشانه‌های ارتقاء کشورهای به‌نوعی مهم‌ترین عوامل توسعه آن‌ها، آموزش همراه با پژوهش می‌باشد. چون موجب افزایش بهره‌وری در بخش‌های گوناگون از جمله بخش اقتصادی آن کشور خواهد شد و شاهد یک جهش اقتصادی می‌شود. اگر پژوهش کم‌اهمیت فرض شود و برای آن هزینه نشود، در آینده باید هزینه‌ی گزاف‌تری را متحمل شوند (۲۷). از این رو کشورهای پیشرفته جهان منابع انسانی و مالی فراوانی را به‌منظور انجام پژوهش‌های علمی در اختیار دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی قرار می‌دهند. پیشرفت‌های اقتصادی و فن‌آوری زاینده پژوهش‌های گسترده علمی هستند. به همین اعتبار کشورهای توسعه‌یافته مهم، عمده‌ی از تولید ناخالص ملی خود را به امور و فعالیت‌های پژوهشی اختصاص داده و برای عقب‌نماندن از چرخه رقابت پرشتاب علمی و فن‌آوری، پیوسته بر بودجه‌های پژوهشی و تحقیقی خود می‌افزایند (۲۸)؛ اما باید توجه داشت که باوجود پیشرفت در مطالعات زیست‌محیطی ما هنوز دانش محدودی در خصوص به‌کارگیری برنامه‌های تحقیقی زیست‌محیطی در دانشگاه‌ها داریم. هنوز و باگذشت پنج سال از این اخطار، پیشرفت در زمینه این تحقیقات کند است و بسیاری از سؤالات بدون پاسخ مانده‌اند. آن‌ها یک

مداوم و ضمن خدمت مدیران و مربیان ورزشی استان در خصوص توسعه پایدار فرهنگ محیط‌زیست در ورزش بر ارتقاء آگاهی زیست‌محیطی افراد جامعه و درنهایت تغییر رفتار فردی آن‌ها در حفظ محیط‌زیست کمک نمود.

عامل فرهنگی: از دیدگاه پاسخ‌دهندگان این عامل چهارمین اولویت را در توسعه پایدار محیط‌زیست در ورزش داشت. در تبیین این عامل می‌توان گفت که: حیات بشر وابسته به محیط‌زیست می‌باشد و انسان علاوه بر بهره‌مندی از محیط‌زیست وظیفه‌ی نگهداری و حفاظت از آن را به عهده دارد ولی باید توجه داشت محیط‌زیست تحت تأثیر فرهنگ بوده و از طریق آموزش سبب ارتقای فرهنگ زیست‌محیطی بشر می‌گردد. محیط‌زیست مجموعه‌ای بزرگ از اجزا و عوامل مختلف کنش و واکنش‌پذیر است که در طی میلیون‌ها سال تکوین و تکامل یافته و هرگونه تغییر و تخریبی در آن چنان‌که شاهد هستیم، نتایج زیان‌بار و جبران‌ناپذیری را به دنبال خواهد داشت. برای این امر وضع قوانین و آئین‌نامه‌های مناسب و اجرای صحیح و به‌موقع، ضروری است. ولی از آن واجب‌تر فرهنگ حفظ محیط‌زیست است که باید در روح تک‌تک افراد اعم از توده‌های عادی مردم و یا مسئولان رسوخ کرده باشد (۲۴). یکی از مسائل روز جهان مسائله حفظ محیط‌زیست است. فاجعه زیست‌محیطی نه‌تنها آرامش و امنیت را از زندگی انسان سلب می‌کند بلکه سلامتی و هستی را تهدید می‌کند و کسانی که به آینده کره زمین و حفظ موجودیت آن علاقه‌مند هستند درصدد رفع ناپایداری و بهبود کیفیت محیط‌زیست برآمدند. در یک نتیجه کلی می‌توان گفت که فرهنگ عامل تعیین‌کننده رفتارهای افراد در یک جامعه است و رفتارهای زیست‌محیطی تک‌تک افراد نشأت گرفته از این عامل مهم می‌باشد و رفتار صحیح زیست‌محیطی سبب می‌گردد افراد بیشتر به محیط‌زیست اهمیت بدهند (۲۵). از این رو به‌منظور دستیابی به توسعه فرهنگ محیط‌زیست پایدار، تحول فرهنگی در جهان و به‌خصوص در کشورهای جهان سوم و در حال توسعه لازم می‌باشد، توسعه‌ای را می‌توان برای جامعه بشری مفید دانست که در سایه فرهنگ جامعه با همه جلوه‌های زندگی و

- sport. *Applied Research in Sport Management*, 2018; 7(2): 57-67. Doi: 10.30473/arism.2018.5090. (In Persian)
4. Padashd., Padasha., Hoseini, Naderian, M, Environmental Effects of the Sport Places on Urban Environment, *Environment and Development Journal*, 2011; 2(3): 31. (In Persian)
 5. Parnell M. Public Participation in Environmental Decision-Making, Barrister and Solicitor. *Environmental Defenders Office (SA) Inc.* 2005:1-5.
 6. Andrusyevych A. The Right to Public Participation in Environmental Decision-Making in Ukraine: Challenges of Compliance. *Hum. Rts. & Int'l Legal Discourse*. 2008; 2:211.
 7. Pimbert MP, Pretty JN. Parks, people and professionals: putting 'participation' into protected area management. *Social change and conservation*. 1997; 16:297-330.
 8. Tisen OB, Meredith M. Participation of local communities in management of totally protected areas. 2000; Honbill.
 9. Official Report of the XXVIII Olympiad. ORGANISING COMMITTEE FOR THE GAMES. 2004:pp290-300.
 10. Babiak K, Trendafilova S. CSR and environmental responsibility: Motives and pressures to adopt green management practices. *Corporate social responsibility and environmental management*. 2011 Jan; 18(1):11-24. <https://doi.org/10.1002/csr.229>
 11. Nazari, L., Kiani, M. S. Urban environment-friendly behaviors in public cultural-sports spaces in the provinces of Iran. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 2022; 2(4): 119-137. (In Persian)

ارزیابی نظام‌مند از میزان تحقیقات صورت گرفته در خصوص محیط‌زیست و ورزش در ژورنال‌های مرتبط با ورزش انجام دادند تا دریابند چه بخش‌هایی مورد تأکید قرار گرفته و چه پیشنهادهایی برای تحقیقات آینده ارائه شده است. آن‌ها نتیجه گرفتند که تعداد مقالات در ژورنال‌های ورزشی که بر محیط‌زیست تأکید داشته‌اند برای مقابله با چالش‌هایی که با آن مواجه هستیم بسیار کم هستند (۳). بنابراین با توجه به اهمیت جایگاه پژوهش در این حوزه شناسایی عوامل پژوهشی در ارتقا توسعه پایدار فرهنگ محیط‌زیست در ورزش امری ضروری به نظر می‌رسد و مدیران و مسولان اداره کل ورزش باید به مطالعه شاخص‌های اقلیمی و زیست‌بومی، پژوهش در خصوص پیامدهای ناشی از عدم رفتار صحیح زیست‌محیطی بپردازند و به‌هم‌اندیشی برنامه ریزان و مدیران ورزشی با مراکز آموزش عالی در خصوص تدوین سرفصل‌های مشترک آموزشی تأثیرگذار بر ورزش اهتمام ورزند. بنابراین با توجه به نتایج این تحقیق می‌توان چنین عنوان کرد که عوامل فرهنگی، ساختاری، پژوهشی، آموزشی و مدیریتی بر توسعه پایدار فرهنگ محیط‌زیست در ورزش استان کرمانشاه تاثیر گذار هستند.

References

1. Zeinolabedin Amuoghin, Y., Ghorbaninejad, R. Geopolitical Explanation of Developments Regarding the Relationship between Human Being and the Environment (Perspective-Approach). *Human & Environment*, 2022; 20(3): 1-16. (In Persian)
2. Boozhmehrani, S., Razavi, S. Identify and Prioritize the Strategies of Developing Environmental Culture. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 2015; 14(29): 129-142. (In Persian)
3. Ekhtyari, N., eydi, H., shabanimoghadam, K. Determining the model of effective factors on the development of environment culture in

39. Doi: 10.30495/jss.2019.666662. (In Persian)
19. Moradi, Y. Globalization and education, the first virtual conference of educational leaders, 2012; 1-12. (In Persian)
20. Ghaemi P, Shobeiri SM, Larijani M, Rokrok B. Evaluation of environmental education methods based on AHP Model. *Environmental Education and Sustainable Development*. 2016 Jun 20;4(3):33-44. (In Persian)
21. Karimi D., and Liaqati, H., Environmental education and citizenship behavior. Tehran: Tehran Municipality. 2008. (In Persian)
22. Kopnina HN. Applying the new ecological paradigm scale in the case of environmental education: Qualitative analysis of the ecological world view of Dutch children. *Journal of Peace Education and Social Justice*. 2011; 5(3):374-88.
23. Shaygan A., Fazeli F. Investigating the impact of health and environment education on the acquisition of health and environmental attitudes of undergraduate students of Shahid Rajaei Tarbiat University, *Education Technology*. 2015. 3, pp. 228-215. (In Persian)
24. Tajbakhsh, H. Cultivating people for preventing environmental destruction. *Journal of Veterinary Research*, 2007; 62(3): 223-226. (In Persian)
25. Kamali Mohajer M., Farahani B. Environmental culture is a solution for sustainable tourism development. Iran's first national tourism and nature tourism conference. 2012. (In Persian)
26. Pirhayati M., Nasralhi A. Sustainable culture and development (Culture, a
12. Orr M, Inoue Y. Sport versus climate: Introducing the climate vulnerability of sport organizations framework. *Sport Management Review*. 2019 Aug 1; 22(4):452-63. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2018.09.007>.
13. Baldwin T, Bommer W, Rubin R. *Developing management skills: What great managers know and do*. McGraw-Hill/Irwin; 2008.
14. Trendafilova S, McCullough B, Pfahl M, Nguyen SN, Casper J, Picariello M. Environmental sustainability in sport: Current state and future trends. *Global Journal on Advances Pure and Applied Sciences*. 2014 Dec 9;3.
15. Preuss H. The contribution of the FIFA World Cup and the Olympic Games to green economy. *Sustainability*. 2013 Aug 20; 5(8): 3581-600. <https://doi.org/10.3390/su5083581>.
16. Sarani M. Qualitative investigation of sports managers' approach to environmental issues in sports venues. Master's thesis, Shahrood University of Technology. 2016. (In Persian)
17. Ghara Mohammad M, Ahmadi A.A. Investigating the environmental condition of sports facilities based on the instructions of the Environmental Protection Organization (case study: Panj District of Tehran Municipality). The second national conference on new achievements in physical education and sports, Chabahar International University. 2016. (In Persian)
18. Paytakhti Eskoi S.A., Babazadeh M., Taghchi Akbari L. Investigating the effect of educational factors on environmental behaviors in Iran. *Sociological studies*. 2019; 12(42): 23-

- achievements in China. Second period. 2018. (In Persian)
28. Tabatabai F.S. Investigating the place of research and its impact on education. The second international conference on applied research in educational sciences and behavioral studies and social harms in Iran. 2016. (In Persian)
- bridge to development), the first national conference on sustainable development in arid and semi-arid regions. 2012. (In Persian)
27. Saleh Ashigh Abad A. Research culture in the development of a country. Conference of scientific community of Iranians living in China, review of development processes and